

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1926 kl. 5 e. m.

Utlåtande angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1926—1927 i vad angår jordbruksärenden.

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens utlåningsfonder.

1:o) I punkt 1 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t i avvaktan på framläggande av förslag till nya bestämmelser rörande avdikningsanslagen och odlingslånefonden föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för statens avdikningslånefond beräkna för budgetåret 1926—1927 ett belopp av 2,600,000 kronor.

Statens avdikningslånefond.

[1.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

2:o) Under punkt 2 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

Egnahems-lånefonden.

[2.]

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1927 såsom lån från egnahems-lånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter, *dels ock* såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 10,500,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet. (Utgifter för kapitalökning, Bil. 3 sid. 2—4.)

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

Motioner.

nr 24 i första kammaren av herr *Elof Andersson m. fl.*, likalydande med nr 40 i andra kammaren av herr *Olsson i Ramsta m. fl.*, vari hemstälts,

att riksdagen beslutar sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslåne-

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 10 saml. 6 häft. (Nr 16.)

rörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering börjar under åren 1926—1930, fortfarande skall utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent, samt att vederbörande utskott måtte utarbета förslag till den ändrade lagtext, som ett bifall härtill kan kräva; samt

nr 301 i andra kammaren av herr *Werner*, däri föreslagits,

att räntan å den stående delen av statslån, som från och med år 1920 eller senare anvisats ur egnahemslånefonden, må efter amorteringstidens inträde — utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse — nedsättas till 3.6 procent från och med året 1926 samt följande år, tills riksdagen annorlunda beslutar, samt

att för budgetåret 1926—1927 riksdagen anvisar femtiosjutusenfemhundra (57,500) kronor till täckande av egnahemslånefondens minskade ränteavkastning samt

nr 302 i andra kammaren av herr *Laurin*, vari hemställts,

att riksdagen ville utöver nu utgående anslag till egnahemslån bevilja ett belopp av 25,000,000 kronor till en lånefond för bildande av nya jordbrukarehem och att detta belopp fördelas att utgå med en tredjedel årligen under tre år.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, hänvisas till motionerna.

Bestämmelserna rörande lån från egnahemslånefonden återfinnas i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 483) angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse med däri genom kungörelser den 26 mars 1920 (nr 127) och den 25 maj 1923 (nr 126) gjorda ändringar ävensom kungörelsen den 26 september 1919 (nr 623) med särskilda föreskrifter angående erhållande och tillgodonjutande av statslån från egnahemslånefonden.

Beträffande utlåningen från egnahemslånefonden för 1926 medgav 1925 års riksdag, att Kungl. Maj:t finge såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter. Med anledning av inkomna ansökningar har Kungl. Maj:t den 18 december 1925 beviljat statslån ur fonden för 1926 intill sagda av riksdagen medgivna belopp.

Egnahemslånefondens odisponerade behållning har av statens egnahemsinspektör beräknats till i runt tal 2,300,000 kronor.

Departementschefen har ansett utlåningsbeloppet för 1927 böra liksom för 1926 bestämmas till för jordbrukslägenheter 12,500,000 kronor och för bostadslägenheter 5,500,000 kronor eller tillhopa 18,000,000 kronor. Det härför erforderliga kapitalökningsanslaget för budgetåret 1926—1927 har beräknats till 10,500,000 kronor.

Vad angår motionerna I: 24 samt II: 40 och 301, vill utskottet erinra, att frågan om sänkning av statens egnahemslåneränta år 1925 var föremål för riksdagens prövning i anledning av två inom andra kammaren då väckta motioner.

I sitt över dessa motioner avgivna utlåtande nr 42 — vari utskottet jäm-

väl yttrade sig över en av herr Laurin väckt motion med i huvudsak enahanda yrkande som den av samme motionär nu väckta — hemställde utskottet, att motionerna i vad rörde sänkning av egnahemslåneräntan icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Första kammaren biföll utskottets förslag, under det andra kammaren antog en vid utlåtandet fogad reservation om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i vad mån räntan å egnahemslån beträffande tiden efter amorteringstidens inträde kunde sänkas till fyra procent. Då kamrarna sålunda stannade i olika beslut hade frågan förfallit.

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet intet att erinra.

Utskottet.

Beträffande därefter de motionsvis väckta förslagen om en sänkning av egnahemslåneräntan anser utskottet det alltjämt kunna ifrågasättas, huruvida en räntesänkning utan vidare kan anses komma att medföra de ekonomiska fördelar för vederbörande egnahemslåntagare, som motionärerna avse att därmed vinna. Särskilt torde icke böra förbises, att en sänkning av egnahemslåneräntan med därav följande större efterfrågan å lägenheter, för vars förvärv egnahemslån kunna erhållas, kan komma att få en i viss mån stegrande inverkan på priset å sådana lägenheter. Med avseende å motionerna I: 24 och II: 40 är därtill att märka, att en räntesänkning på sätt däri föreslagits endast i den mån den belöpte på lånets stående del skulle komma att medföra någon lättnad i de årliga utbetalningarna, enär den årliga annuiteten (amortering och ränta) å amorteringsdelen alltjämt förutsättes böra vara lika under amorteringstiden. I varje fall torde vad den enskilde låntagaren genom de föreslagna åtgärderna eventuellt skulle vinna icke kunna motivera de väsentligt ökade utgifter för staten, som en räntesänkning skulle medföra. I motionen II: 301 har för täckande av egnahemslånefondens minskade räntesänkning till följd av den däri ifrågasatta räntesänkningen föreslagits anvisande för budgetåret 1926—1927 av 57,500 kronor och det torde vara uppenbart, att en dylik räntesänkning under någon längre tid skulle komma att förorsaka staten stora ekonomiska uppoffringar. Statsmakterna torde hava så mycket större anledning att förfara med försiktighet å förevarande område som — enligt en av chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition under avdelning utgifter för kapitalökning återgiven sammanställning rörande statens utlåningsfonders ekonomiska förhållanden under budgetåret 1924—1925 — av från egnahemslånefonden utlånade medel (i runt tal 122,000,000 kronor) 40,000,000 kronor utgöres av oförräntat kapital och bristen i förräntningen uppgår till i runt tal 2,000,000 kronor. Utskottet vill emellertid liksom förlidet år erinra om möjligheten för egnahemsbyggare, som särskilt i början av sin verksamhet äro i behov av understöd, att erhålla s. k. premielån utan återbetalningsskyldighet ävensom framhålla, att utskottet i utlåtande nr 15 tillstyrkt av Kungl. Maj:t framlagt förslag om anvisande av ett anslag å 700,000 kronor för utlämnande av understöd åt vissa högkonjunktorens egnahemslåntagare.

Av det anförda torde framgå, att utskottet icke kan förorda de nu ifrågasvarande motionerna.

Beträffande den i motionen II: 302 upptagna frågan anförde utskottet i sitt ovanberörda utlåtande förlidet år följande:

»Rörande slutligen den av herr Laurin väckta motionen om ett anslag å 25,000,000 kronor för friköp av arrendegårdar och torp samt för bildande av nya jordbrukarhem vill utskottet erinra, att sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet i utlåtande nr 1 föreslagit riksdagen att i anledning av två i ämnet väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord må kunna genom statliga åtgärder åvägabringas inom landet i vidare utsträckning än vad för närvarande är fallet samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som därav må föranledas. Vid sådant förhållande och då den av motionären väckta frågan torde falla inom ramen för berörda utredning, har utskottet ansett motionen icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.»

I enlighet med utskottets hemställan blev motionen avslagen i båda kamrarna.

I fråga om den nu väckta motionen vill utskottet allenast erinra, att sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets berörda utlåtande av riksdagen bifölls samt att Kungl. Maj:t i anledning av riksdagens skrivelse nr 150 uppdragit åt särskilda sakkunniga (1925 års kolonisationssakkunniga) att verkställa utredning i ärendet, vilken utredning emellertid enligt vad utskottet inhämtat ännu icke slutförts. Med hänsyn härtill torde motionen i fråga icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1927 såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter,

dels ock såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 10,500,000 kronor,

b) att motionerna I: 24 och II: 40 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda,

c) att motionen II: 301 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda,

d) att motionen II: 302 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande sättet för anskaffande av de för kapitalökning tillstyrkta medlen torde statsutskottet framdeles avgiva förslag.

3:o) Under punkt 3 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att medgiva att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t må av jordförmedlingsfondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera från och med 1926 tillsvidare tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle överstiger sammanlagt 2,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av fyra procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott att i varje särskilt fall föreskriva i syfte att betryggande garantier ernås för förlagslånen användande till avsett ändamål.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet. (Utgifter för kapitalökning, bil. 3, sid. 4—7.)

Med bifall till vad i proposition, nr 144, 1923 av Kungl. Maj:t föreslagits medgav 1923 års riksdag, att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t finge av fondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera under 1923 och 1924 tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestode i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle under sagda år överstege 1,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av 4 procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna gott att i varje särskilt fall föreskriva, i syfte att betryggande garantier ernåddes för förlagslånen användande till avsett ändamål.

I kungörelse den 25 maj 1923 (nr 130) angående utlämnande av förlagslån från jordförmedlingsfonden har Kungl. Maj:t därefter förordnat, att ansökning om erhållande av sådant förlagslån, som nyss nämnts, skall, ställd till Kungl. Maj:t, ingivas till jordbruksdepartementets egnahemsavdelning, som har att föranstalta om erforderlig utredning i ämnet och därefter underställa ansökningen Kungl. Maj:ts prövning.

Ovan omförmälda medgivande för Kungl. Maj:t att disponera viss del av jordförmedlingsfondens tillgångar såsom förlagslån var, på sätt nyss nämnts, till en början lämnat endast för åren 1923 och 1924. Emellertid medgav 1924 års riksdag, att Kungl. Maj:t skulle äga att jämväl från och med 1925 tillsvidare på nyss angivet sätt av fondens tillgångar disponera sagda belopp av intill 1,500,000 kronor för utlämnande av förlagslån. Kungörelse härom utfärdades av Kungl. Maj:t den 22 februari 1924 (nr 19).

Departementschefen har anfört följande:

»Förmedling av jord till egna hem för jordbruksändamål torde vara en så viktig angelägenhet, att all anledning föreligger för staten att främja denna verksamhetsgren, vilken tidigare haft vissa svårigheter att utveckla sig i

önskad omfattning. Såsom egnahemsinspektören framhållit, är den del av jordförmedlingsfonden, som får utlämnas som förlagslån, i det närmaste disponerad för detta ändamål. Då det emellertid förväntas, att, därest lånen få utlämnas på samma villkor som nyssnämnda förlagslån, en stegrad efterfrågan på dylika lån skall inträda, och då fonden för närvarande förfogar över en odisponerad behållning av något över 2,000,000 kronor, vill jag tillstyrka egnahemsinspektörens förevarande förslag att ytterligare 1,000,000 kronor av fondens medel må av Kungl. Maj:t användas för utlämnande av förlagslån i den ordning och på de villkor, som riksdagen 1923 och 1924 medgivit i fråga om ett till 1,500,000 kronor då begränsat belopp.»

Utskottet. Då framställningen icke föranleder någon utskottets erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t må av jordförmedlingsfondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera från och med 1926 tillsvidare tillhoppa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle överstiger sammanlagt 2,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av fyra procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott att i varje särskilt fall föreskriva i syfte att betryggande garantier ernås för förlagslånen användande till avsett ändamål.

Stockholm den 23 februari 1926.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström, Nilsson* i Kabbarp, *Sederholm, Norin, Boberg, Elisson, Andersson* i Fältenborg och *Gabrielsson*, samt

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Tånga, *Johansson* i Uppmälby, *Carlström, Vahlstedt, Björk, Johanson* i Hallagården och *Månsson* i Erlandsro.

Reservationer:

vid 2 punkten (egnahemslånefonden),

beträffande utskottets hemställan under b)

av herrar *Andersson* i Fältenborg, *Carlström* och *Vahlstedt*, som anförde:

I anledning av riksdagens skrivelse förra året (nr 9 A punkt 72) har Kungl. Maj:t vid innevarande års riksdag framlagt förslag om anvisande av 700,000 kronor till understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslånetagare, som under senaste åren råkat i ekonomiska svårigheter. I den av egnahemsinspektören verkställda utredningen med förslag till vissa åtgärder i ovannämnda syfte förordas tre olika sätt, på vilka de mest betungade egnahemslånetagarna skulle kunna bispringas. Ett av dessa går ut på tillfällig räntesänkning för 1920—1922 års samtliga låntagare. Kungl. Maj:t har emellertid ej upptagit detta förslag, utan begränsat sig till ovannämnda förslag om ett tillfälligt understöd. I motion nr 301 i andra kammaren har herr *Werner* upptagit egnahemsinspektörens förslag om räntesänkning å lånens stående del från och med året 1926 samt följande år, till riksdagen annorlunda beslutar — alltså utan den tidsbegränsning som egnahemsinspektören förordat.

I motion nr 24 i första kammaren av herr *Elof Andersson* m. fl. och nr 40 i andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta m. fl. har hemställts att riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering börjar under åren 1926—1930 fortfarande skall utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent.

Såsom av det föregående framgår sträcker sig sistnämnda motioner till sina verkningar längre än den av herr *Werner* avgivna, då de icke endast äsyfta att lämna en mera tillfällig hjälp utan även taga sikte på framtiden därigenom att i dem föreslås icke blott nedsättande av räntan för den stående delen utan även för amorteringsdelen. Då annuiteten 6 procent bibehålles, kommer amorteringstiden härigenom att avsevärt förkortas.

Det torde böra framhållas, att krisårens låntagare i jämförelse med dem, som före krisåren erhöilo lån, hava en betydligt svårare ställning på grund av de högre jordvärden, som under den tiden varit rådande jämte högre pris å byggnadsmaterial och inventarier. Från och med innevarande år skulle emellertid enligt nu gällande bestämmelser dessa sämre lottade egnahemslånetagare, i den mån amorteringstiden inträder, hava att erlægga 4.75 procents ränta, under det att förkristidens bättre lottade låntagare allt fortfarande erlægga 3.6 procent.

Oaktat de ökade ekonomiska uppoffringar för staten, som ett bifall till motionerna I: 24 och II: 40 innebär, anse vi dock att starka billighetsskäl tala för att räntan under i motionerna föreslagen tid sänkes till 4 procent.

Vi hemställa sålunda,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 24 och II: 40 måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering börjar under åren 1926—1930, fortfarande skall utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent;

beträffande utskottets hemställan under c)

av herr *Gabrielsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka den av herr *Werner* i andra kammaren väckta motionen nr 301, vari under återopande av en utav egnahemsinspektören verkställd utredning ifrågasättes viss tillfällig räntenedsättning å de stående delarna av egnahemslånen, samt att utskottet därför bort beträffande *moment c)* i *klämman* under ovannämnda punkt hemställa,

att riksdagen må med bifall till motionen II: 301 *dels* medgiva, att räntan å den stående delen av statslån, som från och med år 1920 eller senare anvisats ur egnahemslånefonden må efter amorteringstidens inträde — utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse — nedsättas till 3.6 procent från och med året 1926 samt följande år, tills riksdagen annorlunda beslutar, *dels ock* till täckande av egnahemslånefondens härigenom minskade ränteavkastning för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 57,500 kronor.